

Eduskunnan vastaus hallituksen esitykseen laiksi poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa

Eduskunnalle on annettu hallituksen esitys n:o 57/1995 vp laiksi poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa. Hallintovaliokunta on antanut eduskunnalle asiasta mietintönsä n:o 3/1995 vp.

Eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että mahdollisimman pian voidaan ottaa puolustusvoimien poliisitoimintaan liittyvät muiden viranomaisten hallussa olevien tietojen luovuttamisen sallivat säännökset puolustusvoimia koskevan varsinaisen oman lainsäädännön sijaan tietoja luovuttavaa viranomaista koskevaan lainsäädäntöön.

Lisäksi eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan lain soveltamisen ja sen toimivuuden seurannasta kiinnittäen erityistä huomiota asianosaisten oikeusturvaan ja tietosuojaan rikostutkinnassa liittyviin kysymyksiin, tutkittavien rikosten laatuun, toimivaltuuksien käyttöön ja mahdollisiin päällekkäisyyksiin poliisin tehtäviin nähden sekä että hallitus ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin havaittujen epäkohtien korjaamiseksi arvioiden samalla puolustusvoimien poliisitoimintaa koskevan erillislainsäädännön tarpeellisuutta tulevaisuuden näkökulmasta.

Eduskunta on hyväksynyt seuraavan lain:

Laki

poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Puolustusvoimien poliisitehtävät

Puolustusvoimat huolehtii:

1) sotilasoikeudenkäyntiasiana käsiteltävän rikoksen tutkinnasta;

2) puolustusvoimien palveluksessa olevan henkilön tekemän rikoslain 40 luvussa tarkoitetun rikoksen tutkinnasta. Muun kuin sotilaan tekemä rikos voidaan tutkia vain, jos voidaan todennäköisin syin epäillä, että rikokseen on osallisena myös sotilas;

3) puolustusvoimien omaisuuteen kohdistuvan sotilasoikeudenkäyntilain 2 §:n 2 momentissa tarkoitetun sellaisen rikoksen tutkinnasta,

jonka puolustusvoimien palveluksessa oleva muu kuin sotilas on tehnyt puolustusvoimien hallinnassa olevalla alueella, aluksessa, ilmaluksessa tai kulkuneuvossa tai palvelustehtävässä edellyttäen, että voidaan todennäköisin syin epäillä, että rikokseen on osallisena myös sotilas; sekä

4) suojelupoliisille laissa säädettyä toimivaltaa kuitenkin rajoittamatta, sotilaallisen maanpuolustuksen alalla Suomeen kohdistuvan laittoman tiedustelutoiminnan ja sotilaallisen maanpuolustuksen tarkoitusta vaarantavan laittoman toiminnan estämiseksi poliisin hallinnasta annetun lain (110/92) 10 §:n 1 momentissa tarkoitetuista turvallisuus- ja valvontatehtävistä, ei kuitenkaan rikostutkinnasta.

Asian laadun vaatiessa 1 momentissa tarkoitettu tehtävä suoritetaan yhteistoiminnassa po-

liisin kanssa. Jos tutkinnan puolueettomuus tai rikoksen vakavuus sitä edellyttää, tehtävä on siirrettävä kokonaan poliisin suoritettavaksi.

Sotilasoikeudenkäyntiasiana käsiteltävän rikoksen tutkinnasta on tämän lain lisäksi voimassa, mitä sotilaskurinpitolaissa (331/83) säädetään.

2 §

Organisaatio ja kelpoisuusvaatimukset

Poliisin tehtäviä puolustusvoimissa hoitavat pääesikunnan tutkintaosaston virkamiehet, jotka ovat saaneet tehtävän edellyttämän koulutuksen, ja puolustusvoimien sotilaslakimiehet. Organisaatiosta ja virkamiesten kelpoisuusvaatimuksista säädetään tarkemmin asetuksella.

3 §

Poliisitoiminnan periaatteet

Tässä laissa tarkoitettuja poliisin tehtäviä suoritettaessa noudatetaan poliisilaissa (493/95) säädettyjä periaatteita.

2 luku

Toimivaltuussäännökset

4 §

Toimivaltuudet

Edellä 2 §:ssä tarkoitettulla virkamiehellä on 1 §:ssä tarkoitetuissa tehtävissä esitutkintalaissa (449/87), pakkokeinolaissa (450/87) ja poliisilaissa poliisimiehelle säädetty toimivaltuudet. Pääesikunnan tutkintaosaston päällikkönä toimiva virkamies tai puolustusvoimien sotilaslakimies toimii tutkinnanjohtajana 1 §:n 1 momentin 1—3 kohdassa tarkoitetuissa asioissa ja hänellä on sanotuissa tehtävissä lisäksi pidättämiseen oikeutetulle virkamiehelle esitutkintalaissa ja pakkokeinolaissa sekä päälleystöön kuuluvalla poliisimiehelle poliisilaissa säädetty toimivaltuudet. Puolustusvoimien toimesta suoritettavassa esitutkinnassa ei saa käyttää telekuuntelua eikä televalvontaa.

Toimivaltuuksia käytettäessä on soveltuvin osin meneteltävä siten kuin esitutkintalaissa, pakkokeinolaissa ja poliisilaissa säädetään. Pakkokeinolain 5 a luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitettu teknistä kuuntelua koskeva päätös alistetaan pääesikunnan tutkintaosaston päällikkönä toimivalle virkamiehelle. Sanotun vir-

kamiehen tekemä teknistä kuuntelua koskeva päätös alistetaan pääesikunnan operaatiopäällikölle.

5 §

Tarkkailu ja tekninen tarkkailu turvallisuus- ja valvontatehtävissä

Sotilaallisen maanpuolustuksen alalla Suomen kohdistuvan laittoman tiedustelutoiminnan ja sotilaallisen maanpuolustuksen tarkoitusta vaarantavan laittoman toiminnan estämiseksi on oikeus käyttää tarkkailua ja teknistä tarkkailua siten kuin poliisilain 30 §:ssä sekä 31 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään. Toimenpiteiden käyttämisestä päättää pääesikunnan tutkintaosaston päällikkönä toimiva virkamies.

Tarkkailusta ja teknisestä tarkkailusta ilmoittamisesta säädetään poliisilain 33 §:ssä ja sanotulla tarkkailulla saadun aineiston käsittelystä poliisilain 34 §:ssä. Teknisestä kuuntelusta laadittu pöytäkirja toimitetaan puolustusministeriölle, joka antaa vuosittain eduskunnan oikeusasiamiehelle kertomuksen teknisen kuuntelun käytöstä.

3 luku

Tietojensaantia koskevat säännökset

6 §

Tietojen saanti eräiden viranomaisten rekistereistä

Pääesikunnalla on 1 §:ssä mainittujen tehtävien suorittamista varten salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada tarpeellisia tietoja:

1) väestötietojärjestelmästä rikostutkintaa sekä turvallisuus- ja valvontatehtäviä varten väestötietolain 4 §:n 1 ja 3 momentissa ja 5 §:n 1 momentissa tarkoitetuista asioista;

2) oikeushallinnon tietojärjestelmistä rikostutkintaa sekä turvallisuus- ja valvontatehtäviä varten syyteharkinnassa olevista tai olleista rikosasioista ja syyttäjien päätöksistä, joiden mukaan asiassa ei ole kyseessä rikos tai näyttöä rikoksesta, annetuista rangaistusmääräyksistä, tuomioistuimessa vireillä olevista rikosasioista sekä tuomioistuinten lainvoimaisista ratkaisuksista;

3) ulkoasiainministeriön ja poliisin tietojärjestelmistä myönnettyistä passeista, viisumeista ja oleskelu- ja työluvista turvallisuus- ja valvontatehtäviä varten;

4) ulkomaalaisviraston tietojärjestelmästä turvallisuus- ja valvontatehtäviä varten oleskelu- ja työ lupaa sekä turvapaikkaa koskevista hakemuksista ja hakemuksiin annetuista päätöksistä;

5) poliisin rekistereistä rikostutkintaa varten tekotapa-, tuntomerkki- ja vastaavia tietoja sekä tietoja kadonneesta omaisuudesta; sekä

6) poliisin henkilörekistereistä tietoja henkilön sopivuuden arvioimiseksi puolustushallinnon alalla palvelemista varten.

Tässä pykälässä tarkoitetut tiedot saa luovuttaa maksutta ja myös teknisen käyttöyhteyden avulla taikka konekielellä muodossa, siten kuin siitä rekisterinpitäjän kanssa soviin.

7 §

Tietojen saanti muulta viranomaiselta

Pääesikunnalla on oikeus yksittäistapauksessa saada muulta kuin 6 §:ssä tarkoitettulta viranomaiselta sekä julkista tehtävää hoitamaan asetetulta yhteisöltä 1 §:ssä tarkoitettussa poliisitehtävässä tarpeelliset tiedot ja asiakirjat maksutta ja salassapitovelvollisuuden estämättä, jollei sellaisen tiedon tai asiakirjan antamista poliisille tai tiedon käyttöä todisteena ole laissa kielletty tai rajoitettu.

8 §

Tietojen saanti yksityiseltä yhteisöltä

Pääesikunnalla on oikeus saada teletointaa harjoittavalta yhteisöltä yhteystiedot sellaisesta teleliittymästä, jota ei mainita julkisessa luettelossa, jos tietoja yksittäistapauksessa tarvitaan tässä laissa pääesikunnalle säädettyjen poliisitehtävien suorittamiseksi. Pääesikunnalla on vastaava oikeus saada postitoimintaa harjoittavalta yhteisöltä jakeluosoitetietoja.

4 luku

Henkilörekistereitä koskevat säännökset

9 §

Henkilörekisterit

Tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä varten pidettäviin henkilörekistereihin sovelletaan henkilörekisterilakia (471/87), jollei tässä laissa toisin säädetä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja henkilöre-

kistereitä ovat rikostietorekisteri ja sen arkistohakemisto, turvallisuustietorekisteri ja 12 §:n mukaan perustettavat tilapäiset rekisterit.

10 §

Rikostietorekisteri

Rikostietorekisteri on pääesikunnan tutkintaosaston käyttöön tarkoitettu pysyvä automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävä henkilörekisteri, johon saa kerätä ja tallettaa 1 §:n 1 momentin 1—3 kohdassa tarkoitettujen rikosten selvittämiseksi tarpeellisia tietoja. Rikostietorekisterin arkistohakemistoon saa tallettaa asian yksilöimiseksi tarvittavat tiedot.

Rikostietorekisterin rekisterinpitäjä on pääesikunta.

11 §

Turvallisuustietorekisteri

Turvallisuustietorekisteri on pääesikunnan tutkintaosaston käyttöön tarkoitettu pysyvä automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävä henkilörekisteri, johon saa kerätä ja tallettaa tietoja, jotka ovat tarpeen sotilaallisen maanpuolustuksen alalla Suomeen kohdistuvan laittoman tiedustelutoiminnan tai sotilaallisen maanpuolustuksen tarkoitusta vaarantavan laittoman toiminnan estämiseksi.

Turvallisuustietorekisterin rekisterinpitäjä on pääesikunta. Turvallisuustietorekisteriä saavat käyttää 1 momentissa tarkoitettun toimielimen tarkkailutehtäviin määrätty virkamiehet.

12 §

Henkilön tai työryhmän käyttöön tarkoitettut tilapäiset henkilörekisterit

Pääesikunnan tutkintaosastossa poliisitehtäviä hoitavan virkamiehen tai virkamiesten muodostaman työryhmän käyttöön tarkoitettun tilapäisen henkilörekisterin perustamisesta päättää tehtävästä vastaava, puolustusvoimissa poliisin tehtäviä suorittava virkamies, joka toimii myös rekisterinpitäjänä.

13 §

Yksittäiseen tehtävään liittymättömät tiedot

Edellä 1 §:ssä tarkoitettun yksittäisen tehtävän suorittamisen yhteydessä saatuja, tehtävien suorittamiseksi tarpeellisia tietoja, jotka eivät liity kyseiseen yksittäiseen tehtävään, saa kerä-

tä ja tallettaa vain 11 ja 12 §:ssä tarkoitettuun rekisteriin.

14 §

Arkaluonteiset tiedot

Henkilörekisterilain 6 §:n 2 momentin 3 kohdassa tarkoitettuja tietoja saa kerätä ja tallettaa tässä laissa tarkoitettuun henkilörekisteriin silloin, kun tiedot ovat rekisterin käyttötarkoituksen kannalta tarpeellisia.

Henkilörekisterilain 6 §:n 2 momentin 1, 2 tai 4—6 kohdassa tarkoitettuja tietoja saa kerätä ja tallettaa tässä laissa tarkoitettuun henkilörekisteriin ainoastaan silloin, kun se on 1 §:ssä tarkoitettun yksittäisen tehtävän suorittamiseksi välttämätöntä. Mainitussa 4 kohdassa tarkoitettuja tietoja saa lisäksi kerätä ja tallettaa silloin, kun se on rekisteröidyn oman turvallisuuden tai poliisitehtävää suorittavan henkilön työturvallisuuden varmistamiseksi välttämätöntä.

15 §

Kuuntelulla saadut tiedot

Jos poliisilaissa tarkoitettulla teknisellä kuuntelulla saatu tieto ei liity rikokseen tai jos se koskee muuta rikosta kuin sitä, jonka estämiseksi tai keskeyttämiseksi kuuntelua suoritetaan, tietoa ei saa tallentaa henkilörekisteriin, ellei tieto koske sellaista 1 §:ssä tarkoitettua rikosta, jonka estämiseksi tai keskeyttämiseksi kuuntelua voidaan suorittaa.

Pakkokeinolaissa tarkoitettulla teknisellä kuuntelulla saadun tiedon tallettamisesta henkilörekisteriin säädetään pakkokeinolaissa.

16 §

Tarkastusoikeuden rajoitukset

Sen lisäksi, mitä henkilörekisterilain 12 §:ssä säädetään, lain 11 §:ssä tarkoitettua rekisteröidyn tarkastusoikeutta ei ole turvallisuustietorekisteriin.

Tietosuojavaltuutettu voi rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa turvallisuustietorekisteriin talletettujen rekisteröityä koskevien tietojen lainmukaisuuden.

17 §

Tarkastusoikeuden toteuttaminen

Tarkastusoikeuden toteuttamiseen sovelle-

taan henkilörekisterilain 11 ja 14 §:ää, jollei 2 momentissa toisin säädetä.

Rekisteröidyn on tarkastusoikeutta käyttäessään esitettävä sitä koskeva pyyntö henkilökohtaisesti pääesikunnalle tai asianomaiselle sotilasläänin esikunnalle ja todistettava henkilöllisyytensä.

18 §

Tietojen säilytysajat

Henkilöä koskevat tiedot poistetaan rikostietorekisteristä viimeistään 10 vuoden kuluttua viimeisen tiedon merkitsemisestä tai, jos rikoksen syyteoikeuden vanhentumisaika on yli 10 vuotta, viimeistään yhden vuoden kuluttua rikoksen syyteoikeuden vanhentumisesta taikka viimeistään yhden vuoden kuluttua siitä, kun rekisterinpitäjä on saanut tiedon syyttäjän päätöksestä, jonka mukaan asiassa ei ole kyseessä rikos, tai viimeistään yhden vuoden kuluttua siitä, kun rekisterinpitäjä on saanut tiedon, että syyte on hylätty. Rikostietorekisterin arkistohakemistosta tiedot poistetaan 50 vuoden kuluttua tiedon merkitsemisestä.

Henkilöä koskevat tiedot poistetaan turvallisuustietorekisteristä 25 vuoden kuluttua viimeisen tiedon merkitsemisestä.

Tilapäisen henkilörekisterin tiedot poistetaan, kun tieto on todettu rekisterin käyttötarkoituksen kannalta tarpeettomaksi, taikka viimeistään yhden vuoden kuluttua siitä, kun rekisterinpitäjä on saanut tiedon syyttäjän tekemästä päätöksestä, jonka mukaan asiassa ei ole kyseessä rikos, tai viimeistään yhden vuoden kuluttua siitä, kun rekisterinpitäjä on saanut tiedon siitä, että syyte on hylätty, sekä muutoin viimeistään yhden vuoden kuluttua rikoksen syyteoikeuden vanhentumisesta.

Kaikki henkilöä koskevat tiedot poistetaan rekisteristä turvallisuustietorekisteriä lukuun ottamatta viimeistään yhden vuoden kuluttua rekisteröidyn kuolemasta.

5 luku

Erinäiset säännökset

19 §

Vaitiolovelvollisuus

Edellä 2 §:ssä tarkoitettu virkamies ei saa luvatta muille ilmaista eikä käyttää hyödykseen tässä laissa tarkoitettua tehtävää hoitaessaan

saamaansa tietoa tai asiakirjaa, jonka salassapitovelvollisuudesta on erikseen säädetty samoin kuin toisen yksityisyyttä koskevaa tietoa, jollei ole ilmeistä, että tällaisen tiedon antamisesta ei aiheudu haittaa asianomaiselle. Sama vaitiovelvollisuus on muulla puolustusvoimien palveluksessa olevalla ja puolustusvoimien lukuun toimivalla tässä laissa tarkoitettua tehtävää suorittaessaan. Vaitiovelvollisuuden piiriin kuluva tietoa ei saa ilmaista eikä käyttää hyödykseen senkään jälkeen, kun palvelussuhde puolustusvoimiin tai tehtävän hoitaminen puolustusvoimien lukuun on päättynyt.

Mitä 1 momentissa on säädetty, ei estä tiedon tai asiakirjan antamista:

1) jos tieto on tarpeen puolustusvoimiin kohdistuvan muutoksenhauun tai kantelun käsittelemiseksi tai puolustusvoimiin kohdistuvan tarkastuksen suorittamiseksi;

2) jos kysymys on puolustusvoimien poliisi-tehtävien hoitamiseen käytettävien henkilörekisterissä olevien tietojen luovuttamisesta siten kuin jäljempänä säädetään; tai

3) jos tiedon luovuttamisesta on lailla erikseen säädetty.

20 §

Tietojen luovuttaminen sotilasviranomaiselle

Rekisterinpitäjällä on oikeus luovuttaa sotilaskurinpitolaissa tarkoitettulle sotilasviranomaiselle 1 §:ssä tarkoitettujen tehtävien suorittamiseksi perustetun henkilörekisterin tietoja, jos se on tarpeen kyseisten tehtävien suorittamiseksi.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen rekisterin tietoja muuhun kuin rekisterin käyttötarkoituksen mukaiseen käyttöön ja 13 §:ssä tarkoitettuja tietoja saa kuitenkin luovuttaa vain silloin, kun se on tarpeen:

1) valtion turvallisuuden varmistamiseksi;

2) välittömän henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran taikka huomattavan omaisuusvahingon torjumiseksi; tai

3) sellaisen rikoksen ennalta estämiseksi tai selvittämiseksi, josta saattaa seurata vankeutta.

Tiedot saa luovuttaa konekielisessä muodossa.

21 §

Tietojen luovuttaminen muulle kuin sotilasviranomaiselle

Rekisterinpitäjä saa luovuttaa tässä laissa

tarkoitetuista henkilörekistereistä tietoja, jotka ovat tarpeen:

1) poliisille poliisilain 1 §:n 1 momentissa tarkoitettua tehtävää varten; sekä

2) rajavartiolaitoksen viranomaiselle valtakunnan rajojen ja raja- ja merialueen valvontaa varten.

Rekisterin tietoja muuhun kuin sen käyttötarkoituksen mukaiseen käyttöön saa luovuttaa vain 20 §:n 2 momentissa mainittua tarkoitusta varten.

Tässä pykälässä tarkoitettujen tietojen saa luovuttaa maksutta ja myös teknisen käyttöyhteyden avulla taikka konekielisessä muodossa siten, kuin siitä rekisterinpitäjän kanssa soviin.

22 §

Luotettavuuslausunnot

Pääesikunnalla on oikeus käyttää tässä laissa tarkoitettujen henkilörekisterien tietoja tarpeellisessa laajuudessa annettaessa lausuntoa puolustusministeriön hallinnonalan tai rajavartiolaitoksen viranomaiselle valtion virkamieslain 7 §:n 1 momentin 10 kohdassa tarkoitettua virkaa hakeneen tai sanotunlaiseen virkaan nimitetyn henkilön luotettavuudesta tai muuta puolustushallinnon tehtävää hakeneen tai kyseisessä tehtävässä palvelevan luotettavuudesta.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua lausuntoa annettaessa ei saa kuitenkaan käyttää 12 §:ssä tarkoitettua rekisterissä olevia 13 §:ssä tarkoitettuja tietoja.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua henkilöä on pyynnöstään oikeus saada tieto siitä, onko hänestä pyydetty tai annettu 1 momentissa tarkoitettu lausunto ja onko hänestä hankittu 6 §:n 1 momentin 6 kohdassa tarkoitettuja tietoja.

Tietosuojaaluetuutulla on oikeus tutustua edellä 3 momentissa tarkoitettuun lausuntoon ja 3 momentissa tarkoitettuihin henkilön sopivuuden arvioimiseen liittyviin tietoihin niiden lainmukaisuuden tarkastamiseksi.

23 §

Tietojen oikeellisuuden ja tietoturvan varmistaminen tietoja luovutettaessa

Tässä laissa tarkoitettujen henkilörekisterien tietojen luovuttamisesta päätettäessä rekisteröidyn tietoturvan varmistamiseksi on otettava huomioon luovutettavien tietojen laatu sekä

Suomea sitovat kansainväliset sopimukset ja Suomen hyväksymät kansainväliset suositukset.

24 §

Poliisitoiminnan valvonta ja tarkastaminen

Puolustusvoimien poliisitoiminnan valvonasta ja tarkastamisesta säädetään tarkemmin asetuksella tai määrätään puolustusministeriön päätöksellä.

25 §

Puolustusvoimien sisäinen järjestyksenpito

Puolustusvoimissa voi olla sisäisiä vartiointi- ja järjestyksenpitotehtäviä varten sotilaspoliisimiehiä, joiden toimivaltuuksista säädetään erikseen.

Helsingissä 27 päivänä lokakuuta 1995

26 §

Yhteistoiminta poliisin kanssa

Tässä laissa tarkoitetun puolustusvoimien toimittaman rikostutkinnan ilmoittamisesta poliisille ja muusta puolustusvoimien ja poliisin yhteistoiminnasta säädetään tarkemmin asetuksella. Määräyksiä yhteistoiminnan käytännön järjestelyistä antaa puolustusministeriö sovittuaan asiasta sisäasiainministeriön kanssa.

27 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

28 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 199 .